

Katarzyna Makaruk

Program Chronimy Dzieci jako przykład działań na rzecz ochrony dzieci przed przemocą w polskich szkołach i przedszkolach : raport z badań

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 15/1, 53-75

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Program Chronimy Dzieci jako przykład działań na rzecz ochrony dzieci przed przemocą w polskich szkołach i przedszkolach. Raport z badań

Katarzyna Makaruk

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Od 2014 roku w ramach rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) realizuje program Chronimy Dzieci, którego celem jest ochrona dzieci przed przemocą ze strony dorosłych oraz rówieśników. Diagnoza potrzeb placówek edukacyjnych w zakresie spełniania przez nie standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem pokazała, że wiele rozwiązań nie jest w nich realizowanych, chociaż uznawane są one powszechnie za ważne. Badanie opinii placówek realizujących program umożliwiło poznanie ich doświadczeń i wskazało na poprawę ich funkcjonowania w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

SŁOWA KLUCZOWE:

OCHRONA PRZED KRZYWDZENIEM, PLACÓWKA OŚWIATOWA, CHRONIMY DZIECI, STANDARDY

Wstęp

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej misją szkół jest nie tylko nauczanie i wychowywanie, ale także prowadzenie działań profilaktycznych (Dz.U. 2014 poz. 803). Kładzie się nacisk na to, aby były one dostosowane do swoistych potrzeb i problemów placówki, rozwijały kompetencje kadry pedagogicznej, odbywały się przy współpracy ze środowiskiem lokalnym, włączały i aktywizowały rodziców, eliminowały działania przypadkowe oraz obligowały placówkę do oceny ich efektywności (Szymańska, 2012).

Jednym z zadań profilaktycznych jest kreowanie bezpiecznego i zdrowego środowiska placówki, na co znaczący wpływ ma jej klimat (Borkowska, Szymańska, Witkowska, 2012). Zdaniem wielu badaczy pozytywny klimat szkoły łączy się z mniejszym nasileniem agresywnych zachowań w placówce (Barboza i in., 2009; Harel-Fisch i in., 2011; Komendant-Brodowska, 2011, Przewłocka, 2015). Decyduje o tym wiele czynników. Niższy poziom przemocy występuje w placówkach, w których: uczniowie mogą liczyć na wsparcie nauczycieli (okazywanie troski, szacunku i wsparcia emocjonalnego), jasno komunikuje się obowiązujące zasady, wśród nauczycieli i pozostałych pracowników placówki panują dobre relacje, istnieje dobra komunikacja między nauczycielami, uczniami i rodzicami, rodzice angażują się w sprawy szkoły, a placówka wyróżnia się wysoką jakością organizacji pracy (Ostaszewski, 2014; Sikorski, 2000; Surzykiewicz, 2000; Szymańska, 2003). Te czynniki, przyczyniając się do poprawy klimatu szkoły, zapewniają uczniom poczucie bezpieczeństwa.

Co ciekawe, badania zrealizowane w ramach programu „Szkoła bez przemocy” (Czapiński, 2009) ujawniły rozbieżność między postrzeganiem atmosfery szkolnej przez uczniów a ich opiekunów. Uczniowie oceniają ją krytyczniej niż rodzice i nauczyciele. Z mniejszym przekonaniem wypowiadają się także o radzeniu sobie placówek z problemem przemocy. Ważną kwestią jest także współpraca grona pedagogicznego z rodzicami wychowanków. Nauczyciele narzekają na brak wsparcia w trudnych sytuacjach, co wynika zarówno z braku zainteresowania rodziców życiem szkoły, jak i niechęci dzieci do informowania o nim swoich opiekunów. Czynniki te sprawiają, że rodzice często nie wiedzą o przemocy doświadczanej przez ich dzieci ani ze strony rówieśników, ani nauczycieli (Czapiński, 2009). Młodzi ludzie są zdania, że również do grona pedagogicznego nie zawsze docierają informacje o relacjach między uczniami. Prawie połowa badanych (44%) uważa, że nauczyciele tak naprawdę nie wiedzą, co dzieje się wśród uczniów (Komendant-Brodowska, 2011).

Od 2014 roku w ramach rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) realizuje program Chronimy Dzieci¹. Jego celem jest ochrona dzieci przed przemocą ze strony dorosłych (rodziców, opiekunów, pracowników placówki) oraz rówieśników. Inspiracją dla programu był dokument zatytułowany *Setting the Standard – a common approach to child protection*² (Ustanowienie standardów – wspólne podej-

---

1 Wcześniej program realizowany był w Warszawie.

2 Na podstawie dokumentu wypracowany został zestaw narzędzi *Keeping Children Safe: Standards for Child Protection* (Bezpieczeństwo dzieci – standardy ochrony dzieci) będący wzorem dla podręcznika dla realizatorów programu Chronimy Dzieci.

ście do ochrony dzieci przed krzywdzeniem), w którym przedstawiono standardy ochrony dzieci, jakie powinny spełniać międzynarodowe i lokalne organizacje pracujące z dziećmi (FDN, 2015).

Program Chronimy Dzieci realizowany jest poprzez wdrażanie przez placówki standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Oznacza to, że placówki identyfikują sytuacje ryzyka krzywdzenia dzieci oraz podejmują odpowiednie działania, które mają na celu zapewnić dzieciom bezpieczeństwo. Każda z placówek, która przystępuje do programu zobowiązana jest do opracowania i wprowadzenia w życie *Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem*. Dokument ten powinien obejmować procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka, zasady bezpiecznych relacji na linii dziecko – pracownik placówki³, zasady ochrony danych osobowych i wizerunku dziecka oraz zasady dostępu dzieci do internetu. Ponadto zadaniem placówki jest monitorowanie⁴ swoich pracowników w celu zapobiegania krzywdzeniu dzieci, edukacja pracowników w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem i udzielania im pomocy w sytuacjach zagrożenia. W celu lepszej współpracy z rodzicami i poszerzenia ich wiedzy placówka oferuje edukację w zakresie wychowania dzieci bez przemocy oraz ich ochrony przed przemocą i wykorzystywaniem. Dzieciom zapewniana jest edukacja w zakresie praw dziecka oraz ochrony przed zagrożeniami, przemocą i wykorzystywaniem. Ponadto placówka monitoruje⁵ i okresowo weryfikuje zgodność prowadzonych działań z przyjętymi zasadami ochrony dzieci (FDN, 2015).

W 2014 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (wtedy Fundacja Dzieci Niczyje) zrealizowali badanie na temat polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem oraz potrzeb występujących w tym zakresie w szkołach i placówkach oświaty. Głównym celem badania była ocena rozwiązań na rzecz ochrony dzieci i młodzieży przed krzywdzeniem oraz określenie działań placówki w tym zakresie.

Po roku realizacji programu Chronimy Dzieci, w 2015 roku, wśród placówek, które przystąpiły do programu zostało zrealizowane badanie, które dało możliwość poznania ich opinii i doświadczeń związanych z wdrażaniem poszczególnych standardów. Artykuł prezentuje wybrane wyniki badań realizowanych zarówno w 2014, jak i 2015 roku.

---

3 Określają one, jakie zachowania są niedozwolone w kontakcie pracownika placówki z dzieckiem.

4 Rekrutacja pracowników odbywa się według zasad, które obejmują m.in. ocenę przygotowania kandydatów do pracy z dziećmi oraz sprawdzenie ich referencji, a także uzyskanie o nich informacji z Krajowego Rejestru Karnego.

5 W placówce powinna być wyznaczona osoba, która jest odpowiedzialna za wdrożenie Polityki i przestrzeganie jej.

Metodologia

Diagnoza potrzeb placówek edukacyjnych w zakresie spełniania przez nie standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem

Badanie zostało przeprowadzone w 2014 roku za pomocą anonimowej ankiety online wypełnianej samodzielnie przez respondenta. Kwestionariusz był dostępny w czterech wersjach dla: dyrektorów szkół, innych pracowników szkół, dyrektorów przedszkoli oraz innych pracowników przedszkoli. Kwestionariusz zawierał pytania dotyczące standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem. Respondentom zostały przedstawione działania i rozwiązania związane z ochroną przed krzywdzeniem – 21 w przypadku respondentów pracujących w przedszkolach i 24 w przypadku pracowników szkół. Zapytano ich, w jakim stopniu są ich zdaniem potrzebne. Respondenci do wyboru mieli pięciostopniową skalę odpowiedzi – gdzie 5 oznaczało *zdecydowanie potrzebne*, a 1 – *zdecydowanie niepotrzebne*. Następnie zostali zapytani, w jakim stopniu rozwiązania zostały wprowadzone w placówkach, w których pracują.

Link do kwestionariusza został rozesłany przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundację Dzieci Niczyje) oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej do placówek w całej Polsce. Badanie nie jest reprezentatywne, ponieważ próba placówek nie odzwierciedla ich struktury w Polsce. W badaniu wzięło udział 5726⁶ osób pracujących w placówkach oświatowych na terenie całego kraju, jednak wyniki prezentowane w artykule obejmują odpowiedzi 5481 osób będących pracownikami przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, z czego ponad połowę (57%) stanowili dyrektorzy placówek. Pozostali respondenci (43%) to inni pracownicy placówek (m.in. nauczyciele, pedagodzy, psychologzy). Najliczniej reprezentowane były szkoły podstawowe (42%), następnie przedszkola (29%), gimnazja (19%) oraz szkoły ponadgimnazjalne (10%).

Tabela 1. Respondenci badania w podziale na typ placówki

	Dyrektorzy	Inni pracownicy	Ogółem
Przedszkole	1077	526	1603
Szkoła podstawowa	1302	984	2286
Gimnazjum	504	517	1021
Szkoła ponadgimnazjalna	251	322	573
Ogółem	3134	2349	5483

6 W badaniu oprócz pracowników przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, wzięli udział również pracownicy innych placówek (4%).

Badanie opinii placówek realizujących program Chronimy Dzieci (2015)

Badanie zostało przeprowadzone za pomocą anonimowej ankiety online wypełnianej samodzielnie przez respondentów. Kwestionariusz składał się z pytań zamkniętych oraz otwartych dotyczących etapu realizacji programu i dotychczas wdrożonych działań na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem w placówce, a także doświadczeń pracowników placówek wynikających z realizacji programu (m.in. oceny funkcjonowania placówki w zakresie ochrony przed krzywdzeniem oraz korzyści wynikających z programu). Ankieta została rozestana do placówek, które od momentu uruchomienia portalu chronimydzieci.pl do listopada 2015⁷ przystąpiły do programu Chronimy Dzieci. Przedstawione w artykule wyniki analizują wypowiedzi 497 ich przedstawicieli.

W czasie realizacji badania 61% placówek było w trakcie spełniania standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem, 6% zakończyło wdrażanie wszystkich z nich, lecz nie złożyło jeszcze wniosku o certyfikat, 2% oczekiwało na przyznanie certyfikatu, a 7% już go posiadało. Co czwarta (24%) placówka znajdowała się na początkowym etapie programu, co oznacza, że nie rozpoczęła wdrażania standardów.

Wyniki badań

Diagnoza przeprowadzona na przełomie 2014 i 2015 roku pokazała, że wszystkie zaproponowane rozwiązania na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem zostały uznane przez pracowników placówek za potrzebne lub zdecydowanie potrzebne. Średnie oceny wahały się od 4,1 do 4,9 (patrz: Aneks 1 i 3). Szczegółowe oceny działań⁸ zostaną przedstawione i omówione w podziale na poszczególne zagadnienia. Prezentowane wyniki przedstawiają odsetki respondentów, którzy wskazali, że konkretne rozwiązanie stosowane jest w placówce w pełni.

Ustanowienie i wprowadzenie w życie *Polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem i zapewnienia im bezpieczeństwa*

Procedury ochrony danych osobowych oraz wizerunku dzieci w placówkach są zdaniem badanych bardzo potrzebne i powszechnie obowiązujące. Należy zaznaczyć,

---

7 W listopadzie 2015 roku było około 2000 zarejestrowanych placówek.

8 Oceny realizowanych działań w podziale na typ placówki znajdują się w Aneksie 2 i 4.

że podczas gdy ochrona danych osobowych uznawana jest przez wszystkich przedstawicieli placówek za bardzo ważną (średnia ocena 4,9), to na konieczność stosowania zasad utrwalania i udostępniania wizerunku dziecka nieco większy nacisk kładą pracownicy przedszkola (4,9) niż szkoły (4,7). Według prawie wszystkich pracowników przedszkoli (94%) i pracowników szkół (92%) w miejscu ich pracy w pełni funkcjonują zasady określające sposób przechowywania i udostępniania informacji o dziecku. Także zdecydowana większość pracowników przedszkoli (96%) i pracowników szkół (85%) twierdzi, że zasady ochrony wizerunku dziecka są stosowane w ich placówkach. Rozwiązanie to najrzadziej realizowane jest w szkołach ponadgimnazjalnych (73%).

Panuje zgoda (średnia ocena 4,8) co do tego, że w placówkach powinny być ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka, ale tylko 57% pracowników przedszkoli i 62% pracowników szkół deklaruje, że taki dokument funkcjonuje w ich miejscu pracy. Z nieco mniejszą, choć nadal dużą aprobatą, spotkały się zasady bezpiecznych relacji personel placówki – dziecko, które określają niedozwolone zachowania w kontakcie pracowników placówki z ich podopiecznymi (odpowiednio 4,5 i 4,3). Ich funkcjonowanie potwierdza 55% pracowników przedszkoli i 43% pracowników szkół.

Dodatkowo pracowników szkół zapytano o stosowanie procedur interwencji w przypadku cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów i szkodliwych treści oraz o monitoring bezpieczeństwa szkolnej sieci komputerowej. Oba rozwiązania zostały ocenione jako zdecydowanie potrzebne (średnia ocen 4,7 oraz 4,8). Okazało się, że chociaż monitoring funkcjonuje w większości placówek (76%), to spisane zasady interwencji są już tylko w niespełna połowie z nich (42%).

Wymóg dotyczący dostarczenia przez pracowników szkół i przedszkoli zaświadczenia/oświadczenia o niekaralności, chociaż uważany za potrzebny (średnia ocena 4,6), nie jest powszechnie przestrzegany. Tylko 32% pracowników przedszkoli i 45% pracowników szkół deklaruje, że w ich miejscu pracy cały personel został objęty takim obowiązkiem.

Tabela 2. Realizacja i ocena rozwiązań w zakresie polityki ochrony dzieci przed krzywdzeniem i zapewnienia im bezpieczeństwa w placówce

	Średnia ocena		Standardy realizowane w pełni	
	Przedszkole	Szkoła	Przedszkole	Szkoła
W przedszkolu/szkole obowiązuje zasada ochrony wizerunku dziecka.	4,9	4,7	96%	85%
W przedszkolu/szkole obowiązuje zasada ochrony danych osobowych dziecka.	4,9	4,9	94%	92%
W przedszkolu/szkole są ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.	4,8	4,8	57%	62%
W przedszkolu/szkole są ustalone i spisane zasady bezpiecznych relacji personel przedszkola/szkoły – dziecko.	4,5	4,3	55%	43%
Dyrekcja wymaga od wszystkich zatrudnionych pracowników zaświadczenia/oświadczenia o niekaralności.	4,6	4,7	32%	45%
W szkole są ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów oraz szkodliwych treści w internecie*.	-	4,7	-	42%
W szkole prowadzony jest monitoring bezpieczeństwa szkolnej sieci komputerowej*.	-	4,8	-	76%

*Pytanie zadawane tylko pracownikom szkół.

Edukacja pracowników w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem i pomocy dzieciom w sytuacjach zagrożenia

Stopień wdrażania działań edukacyjnych adresowanych do pracowników placówek w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem i pomocy im w sytuacjach zagrożenia zależy od konkretnej problematyki, których te działania dotyczą. Na najmniejszą skalę przekazywana jest wiedza o identyfikowaniu przypadków krzywdzenia dzieci oraz podejmowaniu interwencji. Chociaż pracownicy przedszkoli i szkół uważają ten temat za ważny (średnia ocena 4,7), to tylko co trzeci respondent przyznał (odpowiednio 30% i 33%), że w takich zajęciach uczestniczył cały personel placówki. Problem przemocy i wykorzystywania seksualnego jest nieco lepiej traktowany. Zajęcia z tego zakresu zostały zapewnione wszystkim nauczycielom i pedagogom pracującym w co drugiej badanej placówce (odpowiednio 55% i 50%).

Za szczególnie potrzebną (4,9) pracownicy szkół uznali edukację na ten temat zagrożeń w internecie. Według deklaracji respondentów w 61% badanych szkół wszyscy nauczyciele uczestniczą w zajęciach podnoszących wiedzę na temat bezpieczeństwa online (w najmniejszym stopniu ze szkół ponadgimnazjalnych). Natomiast pracownicy przedszkoli stosunkowo rzadko mają możliwość uzupełniania swojej wiedzy na temat zagrożeń internetowych. Tylko co trzeci (35%) respondent zadeklarował, że całe grono pedagogiczne wzięło udział w zajęciach.

Ponadto 63% pracowników szkół i 54% pracowników przedszkoli uznało, że w ich placówce znajduje się łatwo dostępna baza lokalnych instytucji, które zajmują się ochroną dzieci oraz zapewniają pomoc w nagłych wypadkach (policja, sąd rodzinny, centrum interwencji kryzysowej, ośrodek pomocy społecznej, placówki ochrony zdrowia).

Tabela 3. Realizacja i ocena rozwiązań w zakresie edukacji pracowników

	Średnia ocena		Standardy realizowane w pełni	
	Przedszkole	Szkoła	Przedszkole	Szkoła
Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie podejmowania interwencji w przypadkach przemocy lub wykorzystywania seksualnego dzieci w rodzinie lub w przedszkolu/szkole.	4,8	4,8	55%	50%
W przedszkolu/szkole jest łatwo dostępna dla pracowników baza lokalnych instytucji interwencyjnych i pomocowych oraz telefonów interwencyjno-konsultacyjnych.	4,7	4,7	54%	63%
Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie zagrożeń dzieci w internecie i możliwości ich unikania, wspierania dziecka i interwencji w trudnych sytuacjach.	4,5	4,9	35%	61%
Wszyscy pracownicy przedszkola/szkoły są przeszkoleni w zakresie identyfikowania przypadków krzywdzenia dzieci i podejmowania wstępnej interwencji w tym zakresie.	4,7	4,7	30%	33%

Edukacja rodziców w zakresie wychowania dzieci bez przemocy oraz ochrony ich przed przemocą i wykorzystywaniem

Kolejny standard, o który zostali zapytani przedstawiciele placówek, to edukacja rodziców (zapewnienie materiałów edukacyjnych i spotkań informacyjnych)

w zakresie wychowania dzieci bez przemocy oraz ich ochrony przed przemocą i wykorzystywaniem.

Badania pokazały, że rodzice częściej mają możliwość zdobycia informacji na ten temat przez zapoznanie się z materiałami edukacyjnymi niż udział w zajęciach. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, w dużej części placówek spotkania dla rodziców w ogóle nie są organizowane. Bardzo rzadko zdarza się również, aby uczestniczyli w nich wszyscy rodzice.

Zaledwie 6% pracowników przedszkoli i 4% pracowników szkół przyznało, że w ich miejscu pracy wszyscy opiekunowie edukowani są na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym. Również niewielu respondentów (odpowiednio 5% i 13%) deklaruje, że w zajęciach na temat bezpieczeństwa w internecie uczestniczą wszyscy rodzice. Podobnie wygląda stopień realizacji zajęć na temat wychowania dzieci bez przemocy oraz ochrony dziecka przed przemocą. Spotkania edukacyjne dla rodziców odbywają się w mniejszości przedszkoli (odpowiednio 13% i 11%) i szkół (odpowiednio 10% i 8%). Bez względu na problematykę, rodzice uczniów szkół ponadgimnazjalnych są edukowani najrzadziej.

Materiały edukacyjne dla rodziców zostały ocenione jako nieco bardziej potrzebne niż zajęcia informacyjne (średnie ocen odpowiednio 4,6–4,8 i 4,1–4,6). Ich dostępność w placówkach w dużej mierze zależy jednak od omawianego problemu oraz typu placówki. W przedszkolu najczęściej można znaleźć materiały na temat wychowania dzieci bez przemocy (63%) oraz ochrony dzieci przed przemocą (57%). Oferta w zakresie bezpieczeństwa w internecie oraz ochrony przed wykorzystaniem seksualnym przedstawia się znacznie gorzej. Wyrażna większość (odpowiednio 72% i 77%) respondentów twierdzi, że w przedszkolu w ogóle ich nie ma takich materiałów.

Natomiast w szkołach najbardziej rozpowszechnione są materiały edukacyjne na temat bezpieczeństwa w internecie (67%). Częściej można je spotkać w szkołach podstawowych (69%) i gimnazjalnych (68%) niż ponadgimnazjalnych (57%). Połowa respondentów deklaruje, że w placówce rodzice mogą zapoznać się z materiałami na temat ochrony dziecka przed przemocą (54%) oraz wychowania dzieci bez przemocy (48%). Podobnie jak w przypadku przedszkoli, ograniczona jest dostępność materiałów na temat ochrony przed wykorzystywaniem seksualnym (25%).

Tabela 4. Realizacja i ocena rozwiązań w zakresie edukacji rodziców

	Średnia ocena		Standardy realizowane w pełni	
	Przedszkole	Szkoła	Przedszkole	Szkoła
W przedszkolu/szkole dostępne są materiały edukacyjne (brozury, ulotki) dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy	4,8	4,7	63%	48%
W przedszkolu/szkole dostępne są materiały edukacyjne (brozury, ulotki) dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,8	4,7	57%	54%
W przedszkolu/szkole dostępne są materiały edukacyjne (brozury, ulotki) dla rodziców na temat bezpieczeństwa dzieci w internecie.	4,6	4,8	28%	67%
W przedszkolu/szkole dostępne są materiały edukacyjne (brozury, ulotki) dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,7	4,7	23%	26%
W przedszkolu/szkole organizowane są zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	4,6	4,6	13%	10%
W przedszkolu/szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,5	4,6	11%	8%
W przedszkolu/szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,3	4,5	6%	4%
W przedszkolu/szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat zagrożeń dzieci w internecie i sposobów ich unikania.	4,1	4,7	5%	13%

Edukacja dzieci w zakresie praw dziecka oraz ochrony przed zagrożeniami przemocą i wykorzystywaniem

Kierowana do dzieci oferta edukacyjna w zakresie praw dziecka oraz ochrony przed przemocą i wykorzystywaniem prezentuje się dość skromnie. Najczęściej zajęcia dotyczą problemu przemocy w placówce. Tylko połowa badanych (52% pracowników przedszkoli i 59% pracowników szkół) stwierdziła, że biorą w nich udział wszyscy ich podopieczni. Bezpieczeństwa w internecie znacznie częściej omawiane jest w szkołach niż przedszkolach. Ponad połowa (55%) badanych pracowników szkół zadeklarowała, że w placówce zajęcia prowadzone są dla

wszystkich uczniów, podczas gdy w przypadku pracowników przedszkoli odsetek ten wyniósł zaledwie 13%.

Tylko nieco ponad co czwarty pracownik przedszkola (26%) i szkoły (28%) przyznaje, że profilaktyka przemocy w rodzinie obejmuje wszystkich wychowanków. Jeszcze mniej powszechne są zajęcia na temat problemu wykorzystywania seksualnego. Odpowiednio tylko 16% i 20% respondentów twierdzi, że w placówce wszyscy podopieczni biorą w nich udział.

Natomiast większość (67%) pracowników szkół stwierdziła, że ich uczniowie mają dostęp do informacji o telefonie zaufania dla dzieci i młodzieży.

Tabela 5. Realizacja i ocena rozwiązań w zakresie edukacji dzieci

	Średnia ocena		Standardy realizowane w pełni	
	Przedszkole	Szkoła	Przedszkole	Szkoła
W szkole są zawsze łatwo dostępne dla uczniów i promowane informacje o telefonach zaufania dla dzieci i młodzieży*.	-	4,8	-	67%
Dzieci/uczniowie uczestniczą w przedszkolu/szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w przedszkolu/ szkole, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,6	4,8	52%	59%
Dzieci/uczniowie uczestniczą w przedszkolu/ szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,5	4,7	26%	28%
Dzieci/uczniowie uczestniczą w przedszkolu/ szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,2	4,6	16%	20%
Dzieci/uczniowie uczestniczą w przedszkolu/ szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących unikania zagrożeń w internecie oraz możliwości uzyskania pomocy w trudnych sytuacjach.	4,1	4,9	13%	55%

*Pytanie zadawane tylko pracownikom szkół.

Doświadczenia placówek realizujących program Chronimy Dzieci

Ponad połowa (63%) badanych pracowników placówek wdrażających program Chronimy Dzieci zaobserwowała poprawę funkcjonowania placówki w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem. W ich opinii zmiana na lepsze przejawia się głównie podejmowaniem właściwej interwencji w trudnych sytuacjach wychowawczych oraz lepszą koordynacją działań. Jest to możliwe dzięki uporządkowaniu, wcześniej wspomnianych, procedur obowiązujących w placówkach, a także nowo zdobytej wiedzy z zakresu ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Dzięki programowi nasza placówka usystematyzowała i zgromadziła wszystkie informacje dotyczące „krzywdzenia dzieci” w jednym miejscu, co pozwala w szybki sposób wdrożyć odpowiednie procedury, jest to przejrzyste i każdy wie, jak może to zrobić. Dzięki wyszczególnionym standardom wiemy, na co baczniej zwracać uwagę, w czym się poruszać, że tak powiem.

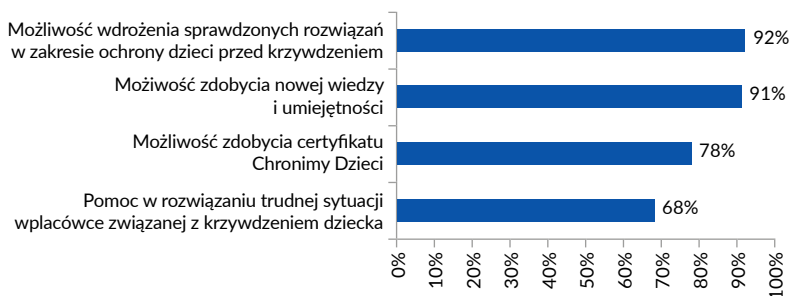
Nauczyciel, przedszkole

[...] każdy nauczyciel, pracownik wie, co ma robić w danej sytuacji, wie, jakie procedury są z tym związane.

Pedagog, szkoła ponadgimnazjalna

Czterdzieści procent respondentów miało problem z oceną funkcjonowania placówki po przystąpieniu do programu Chronimy Dzieci. Uważali oni, że zmianę będzie można zaobserwować dopiero, gdy ich placówka w pełni wdroży politykę ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Wykres 1. Najważniejsze korzyści związane z udziałem placówek w programie Chronimy Dzieci (N = 497), wielokrotne wskazania

Placówki wdrażające standardy programu Chronimy Dzieci zostały zapytane o najważniejsze wynikające z niego korzyści. Większość respondentów (92%) za główny atut programu uznała możliwość zastosowania sprawdzonych rozwiązań, które dają gwarancje właściwego przygotowania placówki do profesjonalnego radzenia sobie z trudnymi sytuacjami.

Udział w programie Chronimy Dzieci pozwala na ulepszanie standardów oraz zdobycie nowej wiedzy, umiejętności i sprawdzonych rozwiązań w zakresie ochrony dzieci przed krzywdzeniem.

Nauczyciel, przedszkole

Mocnym punktem wdrażania zaproponowanych standardów okazała się też możliwość zdobycia nowej wiedzy i umiejętności. Odpowiedź ta została wskazana przez 91% badanych. Lepsza znajomość problemu zaowocowała wzrostem kompetencji nauczycieli, zaostreniem ich czujności oraz uwrażliwieniem na sytuacje przemocy, a także pozwoliła edukować rodziców swoich wychowanków.

Ogromną korzyścią była zdobyta wiedza przez nauczycieli i możliwość jej wykorzystania na spotkaniach z rodzicami, w formie pogadarek, udzielania im gotowych informacji i wskazówek do dalszego działania.

Pedagog, szkoła ponadgimnazjalna

Respondenci zaznaczali, że edukacją na temat problemu krzywdzenia dzieci, oprócz grona pedagogicznego, objęty został cały personel placówek, co umożliwiło aktywizowanie wszystkich pracowników i nawiązanie między nimi bliższej współpracy. Respondenci byli zadowoleni z „większej świadomości pracowników niepedagogicznych; zacieśnienia współpracy między nauczycielami a pracownikami w zakresie ochrony dzieci, mobilizacji i zaangażowania wszystkich pracowników w pomoc dzieciom”.

Zwrócono również uwagę na podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży na temat zagrożeń oraz sposobów ich unikania. Zdaniem pracowników placówek przyczynia się to do wzrostu poczucia bezpieczeństwa w placówce. Dzięki temu wiedzą one, jak unikać zagrożeń i gdzie szukać wsparcia.

Zwiększyło się poczucie bezpieczeństwa dzieci, a w razie problemu wiedzą, do kogo mogą zwrócić się o pomoc.

Nauczyciel, szkoła podstawowa

Dla większości (78%) respondentów liczyła się także możliwość zdobycia certyfikatu Chronimy Dzieci. Podkreślali oni, że dzięki realizacji programu następuje wzrost jakości pracy placówki oraz rośnie jej prestiż zarówno w oczach rodziców, jak i innych instytucji. Certyfikat gwarantuje, że w placówce przestrzegane są określone procedury.

Podniesienie prestiżu szkoły w środowisku lokalnym. Stworzenie realnego systemu wsparcia w sytuacjach krzywdzenia dzieci.

Pedagog, gimnazjum

Bezpieczeństwo dzieci, pewność rodziców, że szkoła jest bezpieczna dla ich dzieci i robi wszystko, aby te dzieci chronić.

Nauczyciel, szkoła podstawowa

Dla 68% respondentów ważne jest to, że przez nacisk kładziony na współpracę z organizacjami i instytucjami lokalnymi, program daje możliwość uzyskanie wsparcia i pomocy w rozwiązywaniu trudnych sytuacji.

Realizacja programu umożliwi [...] tworzenie sieci współpracy pomiędzy instytucjami i wymiana dobrych praktyk z zakresu profilaktyki i interwencji.

Dyrektor, przedszkole

Wnioski

Badanie zrealizowane w 2014 roku wskazało na potrzebę wprowadzenie systemowego wsparcia placówek oświaty w zakresie profilaktyki krzywdzenia dzieci. Wszystkie rozwiązania na rzecz ochrony dzieci przed krzywdzeniem zaproponowane w ramach programu Chronimy Dzieci zostały uznane przez badane placówki za potrzebne lub zdecydowanie potrzebne, chociaż w znacznej mierze nierealizowane.

Najczęściej podejmowane przez przedszkola i szkoły działania to ochrona danych osobowych dzieci oraz ochrona ich wizerunku (która w praktyce oznacza posiadanie pisemnej zgody opiekunów dziecka na upublicznianie jego wizerunku). W przypadku szkół dosyć powszechne jest też prowadzenie monitoringu bezpieczeństwa sieci komputerowej. W wielu placówkach nie funkcjonują natomiast zasady bezpiecznych relacji personel placówki – dziecko ani procedury interwencji

w przypadku cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów i szkodliwych treści w internecie. Warto odwołać się tu do doświadczeń szkół i przedszkoli wdrażających program, których zdaniem uporządkowanie procedur i ich upowszechnienie w znacznym stopniu poprawiło ich funkcjonowanie w zakresie ochrony przed krzywdzeniem.

Widoczna jest wybiórczość prowadzonej profilaktyki krzywdzenia dzieci. Przedszkola często marginalizują edukację dzieci, rodziców i pracowników na temat zagrożeń internetowych, mimo że coraz młodsze dzieci korzystają z urządzeń mobilnych i są narażone na zagrożenia online (Bąk, 2015; Makaruk, Wójcik, 2015). Również edukacja na temat wykorzystywania seksualnego realizowana jest stosunkowo rzadko zarówno w przedszkolach, jak i szkołach. Tymczasem w badaniach prowadzonych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (wtedy Fundację Dzieci Niczyje) wykazano, że 12% nastolatków (w wieku 11–17 lat) padło ofiarą przynajmniej jednej formy wykorzystywania seksualnego (Włodarczyk, Sajkowska, 2013).

Badanie zrealizowane w 2015 roku wśród placówek, które przystąpiły do programu wskazało na wiele wynikających z tego korzyści. Obok możliwości wdrożenia sprawdzonych rozwiązań, placówki najbardziej doceniły nową wiedzę i umiejętności. W ich opinii, edukacja skierowana do wszystkich przedstawicieli środowiska (dzieci, rodziców i personelu) odgrywa dużą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa i przyczynia się do lepszej współpracy całego środowiska. Program Chronimy Dzieci pomaga w lepszej organizacji działań i zapewnieniu dziecku profesjonalnego wsparcia w trudnych sytuacjach. Dzięki kompleksowości swoich działań może stanowić cenny element profilaktyki przedszkolnej oraz szkolnej.

E-mail autorki: katarzyna.makaruk@fdds.pl

Bibliografia

- Barboza, G. E., Schiamberg, L. B., Oehmke, J., Korzeniewski, S. J., Post, L. A., Heraux, C. G. (2009). Individual characteristics and the multiple contexts of adolescent bullying: An ecological perspective. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(1), 101–121.
- Bąk, A. (2015). Jak małe dzieci korzystają z urządzeń mobilnych? Raport na podstawie danych zebranych od rodziców. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(3), 55–82.

- Borkowska, A., Szymańska, J., Witkowska, M. (2012). *Przeciwdziałanie agresji i przemocy w szkole*. Warszawa: ORE.
- Czapiński, J. (2009). Diagnostyka szkolna 2009. Raport roczny programu społecznego „Szkoła bez przemocy”.
- Fundacja Dzieci Niczyje (2015). *Chronimy Dzieci w placówkach oświatowych i opiekuńczych. Podręcznik dla realizatorów*. Warszawa: FDN.
- Harel-Fisch, Y., Walsh, S. D., Fogel-Grinvald, H., Amitai, G., Pickett, W., Molcho, M., Craig, W. (2011). Negative school perceptions and involvement in school bullying: A universal relationship across 40 countries. *Journal of Adolescence*, 34(4), 639–652.
- Komendant-Brodowska, A. (2011). *Przemoc w szkole, Raport z badań*. Warszawa: Instytut Socjologii UW.
- Makaruk, K., Wójcik, S. (2015). Aplikacje mobilne dla dzieci w wieku 3–6 lat. Diagnostyka potrzeb i możliwości wsparcia dla rodziców. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 14(3), 83–98.
- Ostaszewski, K. (2014). Kultura szkoły a zachowania ryzykowne uczniów. *Edukacja*, 1(126), 14–24.
- Przewłocka, J. (2015). *Klimat szkoły i jego znaczenie dla funkcjonowania uczniów w szkole. Raport o stanie badań*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz.U. 2014 poz. 803).
- Szymańska, J. (2003). Działania profilaktyczne a klimat szkoły. *Remedium*, 2003, (2), 6–7.
- Sikorski, W. (2000). Konflikty między nauczycielami a agresywność uczniów. *Edukacja i Dialog*, nr 5, 49–55.
- Surzykiewicz, J. (2000). *Agresja i przemoc w szkole*. Warszawa: CMPP-P.
- Włodarczyk, J., Sajkowska, M. (2013). Wykorzystywanie seksualne dzieci. Wyniki Ogólnopolskiej diagnostyki problemu przemocy wobec dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(3), 63–100.

We protect children programme as an example of activities for child protection from abuse in Polish schools and kindergartens. Research report

Since 2014, under the government program 'Safe and friendly school' Empowering Children Foundation (previously Nobody's Children Foundation) has been implementing program We Protect Children, which aims to protect children from abuse by adults and peers. The diagnosis of the needs of educational institutions in meeting their standards for the protection of children from abuse showed that many of the solutions are not carried out by institutions, although they are widely recognized as important. Survey on opinions of institutions implementing the program allowed to know their experience and showed the improvement in their performance in keeping children safe from abuse.

KEYWORDS:

PROTECTION FROM ABUSE, EDUCATIONAL INSTITUTION, WE PROTECT CHILDREN, STANDARDS

Cytowanie:

Makaruk, K. (2016). Program Chronimy Dzieci jako przykład działań na rzecz ochrony dzieci przed przemocą w polskich szkołach i przedszkolach. Raport z badań. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 15(1).

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.

Aneks 1. Standardy potrzebne w przedszkolu

	Średnia ocena
	Ogółem (N = 1603)
A. Dyrekcja wymaga od wszystkich zatrudnionych pracowników zaświadczenia/oświadczenia o niekaralności.	4,6
B. W przedszkolu jest łatwo dostępna dla pracowników baza lokalnych instytucji interwencyjnych i pomocowych oraz telefonów interwencyjno-konsultacyjnych.	4,7
C. Wszyscy pracownicy przedszkola są przeszkoleni w zakresie identyfikowania przypadków krzywdzenia dzieci i podejmowania wstępnej interwencji w tym zakresie.	4,7
D. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie podejmowania interwencji w przypadkach przemocy lub wykorzystywania seksualnego dzieci w rodzinie czy w przedszkolu.	4,8
E. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie zagrożeń dzieci w internecie i możliwości ich unikania, wspierania dziecka i interwencji w trudnych sytuacjach.	4,5
F. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,2
G. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,5
H. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w przedszkolu, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,6
I. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących unikania zagrożeń w internecie oraz możliwości uzyskania pomocy w trudnych sytuacjach.	4,1
J. W przedszkolu organizowane są zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	4,6
Ka. W przedszkolu powinny być dostępne materiały edukacyjne (broszury, ulotki) dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy	4,8
Kb. W przedszkolu powinny być dostępne materiały edukacyjne (broszury, ulotki) dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,8
Kc. W przedszkolu powinny być dostępne materiały edukacyjne (broszury, ulotki) dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,7
Kd. W przedszkolu powinny być dostępne materiały edukacyjne (broszury, ulotki) dla rodziców na temat bezpieczeństwa dzieci w internecie.	4,6
L. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat zagrożeń dzieci w internecie i sposobów ich unikania.	4,1
M. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,5
N. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,3
O. W przedszkolu obowiązuje zasada ochrony danych osobowych dziecka.	4,9
P. W przedszkolu obowiązuje zasada ochrony wizerunku dziecka.	4,9
R. Przedszkole posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.	4,8
S. Przedszkole posiada ustalone i spisane zasady bezpiecznych relacji personel przedszkola – dziecko.	4,5

Aneks 2. Standardy realizowane w przedszkolu

	Standard realizowany w pełni	Standardy nierealizowane
A. Dyrekcja wymaga od wszystkich zatrudnionych pracowników zaświadczenia/oświadczenia o niekaralności.	32%	6%
B. W przedszkolu jest łatwo dostępna dla pracowników baza lokalnych instytucji interwencyjnych i pomocowych oraz telefonów interwencyjno-konsultacyjnych.	54%	3%
C. Wszyscy pracownicy przedszkola są przeszkoleni w zakresie identyfikowania przypadków krzywdzenia dzieci i podejmowania wstępnej interwencji w tym zakresie.	30%	12%
D. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie podejmowania interwencji w przypadkach przemocy lub wykorzystywania seksualnego dzieci w rodzinie czy w przedszkolu.	55%	16%
E. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie zagrożeń dzieci w internecie i możliwości ich unikania, wspierania dziecka i interwencji w trudnych sytuacjach.	35%	30%
F. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	16%	44%
G. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	26%	27%
H. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w przedszkolu, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	52%	16%
I. Dzieci uczestniczą w przedszkolu w zajęciach edukacyjnych dotyczących unikania zagrożeń w internecie oraz możliwości uzyskania pomocy w trudnych sytuacjach.	13%	43%
J. W przedszkolu organizowane są zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	13%	25%
Ka. W przedszkolu są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy	63%	37%
Kb. W przedszkolu są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	57%	43%
Kc. W przedszkolu są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	23%	77%
Kd. W przedszkolu są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat bezpieczeństwa dzieci w internecie.	28%	72%
L. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat zagrożeń dzieci w internecie i sposobów ich unikania.	5%	57%
M. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	11%	35%
N. W przedszkolu organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	6%	63%
O. W przedszkolu obowiązuje zasada ochrony danych osobowych dziecka.	94%	0%
P. W przedszkolu obowiązuje zasada ochrony wizerunku dziecka.	96%	0%
R. Przedszkole posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.	57%	6%
S. Przedszkole posiada ustalone i spisane zasady bezpiecznych relacji personel przedszkola – dziecko.	55%	9%

Aneks 3. Standardy potrzebne w szkole

	Szkoła podstawowa (N = 2286)	Gimnazjum (N = 1021)	Szkoła ponadgimnazjalna (N = 573)	Ogółem (N = 3880)
A. Dyrekcja szkoły wymaga od wszystkich zatrudnionych pracowników zaświadczenia/oświadczenia o niekaralności, by uniknąć zatrudniania osób, które były skazane za wykorzystywanie seksualne dzieci lub stosowanie przemocy.	4,7	4,7	4,7	4,7
B. W szkole jest łatwo dostępna dla pracowników baza lokalnych instytucji interwencyjnych i pomocowych oraz telefonów interwencyjno-konsultacyjnych.	4,7	4,8	4,8	4,7
C. Wszyscy pracownicy szkoły są przeszkoleni w zakresie identyfikowania przypadków krzywdzenia dzieci i podejmowania wstępnej interwencji w tym zakresie.	4,6	4,8	4,7	4,7
D. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie podejmowania interwencji w przypadkach przemocy lub wykorzystywania seksualnego dzieci w rodzinie czy w szkole.	4,8	4,8	4,8	4,8
E. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie zagrożeń dzieci w internecie i możliwości ich unikania, wspierania dziecka i interwencji w trudnych sytuacjach.	4,9	4,9	4,8	4,9
F. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,5	4,7	4,7	4,6
G. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,7	4,8	4,8	4,7
H. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w szkole, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	4,8	4,8	4,7	4,8
I. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących unikania zagrożeń w internecie oraz możliwości uzyskania pomocy w trudnych sytuacjach.	4,9	4,9	4,8	4,9
J. W szkole są zawsze łatwo dostępne dla uczniów i promowane informacje o telefonach zaufania dla dzieci i młodzieży.	4,7	4,8	4,8	4,8
K. W szkole organizowane są zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	4,6	4,6	4,4	4,6
La. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy	4,7	4,7	4,6	4,7
Lb. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,7	4,7	4,7	4,7
Lc. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,7	4,7	4,7	4,7
Ld. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat bezpieczeństwa dzieci w internecie.	4,8	4,8	4,7	4,8

Aneks 3. Standardy potrzebne w szkole c.d.

	Szkoła podstawowa (N = 2286)	Gimnazjum (N = 1021)	Szkoła ponadgimnazjalna (N = 573)	Ogółem (N = 3880)
M. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat zagrożeń dzieci w internecie i sposobów ich unikania.	4,7	4,7	4,5	4,7
N. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	4,6	4,7	4,5	4,6
O. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4,4	4,6	4,5	4,5
P. W szkole prowadzony jest monitoring bezpieczeństwa szkolnej sieci komputerowej.	4,8	4,8	4,8	4,8
R. W szkole obowiązuje zasada ochrony danych osobowych dziecka.	4,9	4,8	4,8	4,9
S. W szkole obowiązuje zasada ochrony wizerunku dziecka.	4,7	4,7	4,6	4,7
T. Szkoła posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.	4,8	4,8	4,7	4,8
U. Szkoła posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów oraz szkodliwych treści w internecie.	4,6	4,7	4,6	4,7
W. Szkoła posiada ustalone i spisane zasady bezpiecznych relacji personel szkoły – dziecko.	4,3	4,3	4,2	4,3

Aneks 4. Standardy realizowane w szkole

Standardy	Realizowane w pełni				Nierealizowane
	Szkoła podstawowa (N = 2286)	Gimnazjum (N = 1021)	Szkoła ponadgimnazjalna (N = 573)	Ogółem (N = 3880)	Ogółem (N = 3880)
A. Dyrekcja szkoły wymaga od wszystkich zatrudnionych pracowników zaświadczenia/ oświadczenia o niekaralności, by uniknąć zatrudniania osób, które były skazane za wykorzystywanie seksualne dzieci lub stosowanie przemocy.	45%	45%	47%	45%	7%
B. W szkole jest łatwo dostępna dla pracowników baza lokalnych instytucji interwencyjnych i pomocowych oraz telefonów interwencyjno-konsultacyjnych.	62%	63%	68%	63%	2%
C. Wszyscy pracownicy szkoły są przeszkoleni w zakresie identyfikowania przypadków krzywdzenia dzieci i podejmowania wstępnej interwencji w tym zakresie.	33%	35%	27%	33%	7%
D. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie podejmowania interwencji w przypadkach przemocy lub wykorzystywania seksualnego dzieci w rodzinie czy w szkole.	50%	52%	47%	50%	7%
E. Nauczyciele i pedagodzy są przeszkoleni w zakresie zagrożeń dzieci w internecie i możliwości ich unikania, wspierania dziecka i interwencji w trudnych sytuacjach.	62%	63%	51%	61%	4%
F. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu wykorzystywania seksualnego dzieci i młodzieży, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	16%	29%	20%	20%	19%
G. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w rodzinie, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	26%	33%	26%	28%	12%
H. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących problemu przemocy w szkole, unikania zagrożeń w tym zakresie oraz możliwości uzyskania pomocy.	62%	61%	43%	59%	4%
I. Uczniowie uczestniczą w szkole w zajęciach edukacyjnych dotyczących unikania zagrożeń w internecie oraz możliwości uzyskania pomocy w trudnych sytuacjach.	56%	60%	38%	55%	3%
J. W szkole są zawsze łatwo dostępne dla uczniów i promowane informacje o telefonach zaufania dla dzieci i młodzieży.	65%	72%	71%	67%	4%
K. W szkole organizowane są zajęcia edukacyjne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	12%	10%	4%	10%	20%

Aneks 4. Standardy realizowane w szkole c.d.

Standardy	Realizowane w pełni				Nierealizowane
	Szkoła podstawowa (N = 2286)	Gimnazjum (N = 1021)	Szkoła ponadgimnazjalna (N = 573)	Ogółem (N = 3880)	Ogółem (N = 3880)
La. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat wychowania dzieci bez przemocy.	49%	47%	42%	48%	52%
Lb. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	52%	57%	53%	54%	46%
Lc. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	22%	30%	33%	26%	74%
Ld. W szkole są materiały edukacyjne dostępne dla rodziców na temat bezpieczeństwa dzieci w internecie.	69%	68%	57%	67%	33%
M. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat zagrożeń dzieci w internecie i sposobów ich unikania.	15%	13%	4%	13%	14%
N. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed przemocą.	10%	9%	4%	8%	21%
O. W szkole organizowane są zajęcia informacyjne dla rodziców na temat ochrony dziecka przed wykorzystywaniem seksualnym.	4%	5%	2%	4%	44%
P. W szkole prowadzony jest monitoring bezpieczeństwa szkolnej sieci komputerowej.	78%	75%	67%	76%	2%
R. W szkole obowiązuje zasada ochrony danych osobowych dziecka.	92%	91%	92%	92%	0%
S. W szkole obowiązuje zasada ochrony wizerunku dziecka.	89%	82%	73%	85%	1%
T. Szkoła posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka.	63%	65%	56%	62%	4%
U. Szkoła posiada ustalone i spisane procedury interwencji w przypadku cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów oraz szkodliwych treści w internecie.	41%	49%	34%	42%	10%
W. Szkoła posiada ustalone i spisane zasady bezpiecznych relacji personel szkoły – dziecko.	43%	43%	40%	43%	14%